Hukuk Bölümü 1989/1 E. , 1989/1 K.

- KARAKOLUN IHTIYACI OLAN ERZAK TEMINI VE ARACA ANTIFIRIZ KOYDURULMASI ILE GÖREVLI ASKERIN ARACIN DEVRILMESI SONUCU ARAÇTA BULUNAN JANDARMA ERININ YARALANMASI VE SAKAT KALMASI NEDENIYLE MADDI VE MANEVI TAZMINAT ISTEĞINE ILIŞKIN DAVANIN ASKERİ YÜKSEK İDARE MAHKEMESİ?NDE GÖRÜL-MESI GEREKTIĞI HK.

"İçtihat Metni"

Davacı : A.C.

Davalı : İçişleri Bakanlığı

O L A Y : Bitlis İli Jandarma Alay Komutanlığı emrinde askerlik görevini yapmakta iken karakolun ihtiyacı olan erzak alımı ve araç bakımı için görevlendirilen askeri aracın uçuruma yuvarlanması sonucu araçta bulunan er A.C.'nin yaralanması ve sakat kalması sebebiyle vekilleri tarafından Van İdare Mahkemesi'nde maddi ve manevi tazminat davası açılmıştır. Davada, davalı idare görev itirazında bulunmuştur.

VAN İDARE MAHKEMESİ; 18.10.1988 gününde 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 2. maddesi ile 1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanununun 20. maddesi ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilatı, Görev ve Yetkileri Kanununun 3. ve 4. madde-lerinin birlikte değerlendirilmesinde jandarma eğitim ve öğretim faaliyetlerinin askeri hizmete ilişkin, diğer görevlerinin ise güvenlik ve kolluk hizmetine ait olduğu, bu nedenle uyuşmazlığın askeri hizmettten değil, jandarmanın diğer görevlerinden doğduğu gerekçesiyle görev itirazını reddetmiştir. Bundan sonra davalı idarenin başvurusu üzerine Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Başsavcılığı: 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 2., 1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanununun 2568 sayılı Kanunla değişik 20. maddeleri ile 2803 sayılı Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Kanununun 3.,4. ve 7. maddelerini birlikte değerlendirerek askeri aracın bakım ve tamirinin ve erzak temininin mülki ve adli hizmetlerden sayılmadığı, "mühimmat" ve "ikmal" terimlerinin tariflerinden de bu işlerin askeri iş olduğunun anlaşıldığı, dolayısıyla dava konusu olayda jandarmanın askeri işin görülmesi sırasında sebebiyet verdiği zararın tazmininin sözkonusu olduğu, esasen 4/12/1973 gün ve 2410/1060 sayılı, 9/3/1976 gün ve 1974/113-404 sayılı, 10/12/1986 gün ve 1985/2055-1986/1431 sayılı, 25/5/1988 gün ve 1986/175-1988/139 sayılı kararları ile bu tür davalara Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde bakılmakta olduğunun anlaşıldığı ve bu uygulamanın içtihat haline geldiğini belirterek, çıkarılan olumlu görev uyuşmazlığına ilişkin dosyayı 13/1/1989 gün ve 2 sayılı yazıları ekinde Uyuşmazlık Mahkemesi'ne intikal ettirmiştir.

12/5/1979 günlü, 2247 sayılı Kanunun 13. maddesinin son fıkrası gereğince Danıştay Baş Savcısı: Olayda askeri bir görev söz konusu olmadığı, bu nedenle askeri hizmete ilişkin olma şartının gerçekleşmediği görüşü ile uyuşmazlığın görüm ve çözümüne idari yargının bakması gerektiğini bildirmiştir.

İNCELEME VE GEREKÇE : Türk Ulusu adına yargı yetkisini kullanan Uyuşmazlık Mahkemesi Hukuk Bölümü Muammer TURAN'ın Başkanlığında, Hüseyin ÖRMECİ, Kamil KADIOĞLU, Erol ÇIRAKMAN, Rüştü ALTAY, Taner CANDEMİR ve Ali HÜNER'in katılmaları ile yaptığı 13.2.1989 günlü toplantıda geçici raportör Hakim Ayten ANIL'ın raporu ile dosyadaki belgeler okunduktan, toplantıya Cumhuriyet Başsavcısı yerine katılan Yardımcı Bekir MAVİOĞLU'nun, asker kişinin askeri görev sırasında, askeri araçla bir askere verdiği zararın tazmini isteğine ilişkin davanın çözüm yerinin Askeri Yüksek İdare Mahkemesi olduğu yolundaki açıklaması ile Danıştay Başsavcısı yerine katılan Savcı M.İlhan DİNÇ'in; olay jandarmanın adli ve mülki görevi sırasında meydana geldiğinden davanın görüm ve çözüm yerinin idari yargı yeri olduğu şeklindeki açıklamaları dinlendikten ve görüşlerinin yazılı metinleri dosyaya konulduktan sonra GEREĞİ GÖRÜŞÜLÜP DÜŞÜNÜLDÜ:

Dava, bakımının yapılması ve karakola erzak getirilmesi için görevlendirilen Bitlis Jandarma Komando Bölük Komutanlığına askeri aracın jandarma eri şoförünün yönetiminde seyrederken uçuruma yuvarlanması sonucu araçta görevli olarak bulunan jandarma eri A.C.'nin yaralanıp sakat kalması üzerine bu erin uğradığı zararların tazmini istemiyle açılmıştır.

2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkiler Kanununun 3. maddesine göre jandarma, "emniyet ve asayiş ile kamu düzeninin korunmasını sağlayan ve diğer kanun ve nizamların verdiği görevleri yerine getiren silahlı, askeri bir güvenlik ve kolluk kuvvetidir." Jandarmanın mülki, adil ve askeri olmak üzere üç görevi vardır. Adli görevleri, işlenen suçlara ilişkin adli hizmetleri yerine getirmek, mülki görevleri, emniyet ve asayiş ile kamu düzenini sağlamak, korumak, kollamak, kaçakçılığı men, takip ve soruşturma, ceza infaz kurumları ve tutuk evlerinin dış korumasını yapmaktadır. Jandarmanın askeri görevini ise eğitim, öğretim, askeri kanun ve nizamlarda öngörülen görevler ve Genelkurmay Başkanlığınca verilecek görevler oluşturur.

Jandarmanın eylemlerinin asker kişilere yönelmesi sonucu doğan zararlar açısından görevli yargı yerinin belirlenmesinde, zarar verici eylemin jandarmanın bu üç görevinden hangisinin yerine getirildiği sırada meydana geldiğine bakmak yanıltıcı sonuçlar verebilir. Jandarmanın adli ve mülki görevlerinin yerine getirilmesi sırasında bile çoğunlukla hizmetin yürütülüşü askeri kurallar içerisinde olmaktadır. Yerine getirilen hizmet adli veya mülki olsa bile eğer zarar verici olay askeri kurallara görü yürütülen bir görev sırasında meydana gelmiş ve zarar verici sonucunu bir asker kişinin beden veya malvarlığı sahasında meydana getirmiş ise görevli yargı yeri Askeri Yüksek İdare Mahkemesidir. Zira jandarma hernekadar bir gevenlik ve kolluk kuvveti ise de "askeri" bir güvenlik ve kolluk kuvvetidir. Görevini yerine getirişi çoğu kez askeri eğitimi sırasındaki bilgilerin (örneğin silah ve cephane ile ilgili eğitim, şoförlük eğitimi v.s.) uygulanmasıdır. Birçok mülki görev, örneğin eşkıya yada kaçakçılarla çıkan silahlı çatışma ve takip harekatı gerçi jandarmanın mülki görevleri arasındadır. Ancak bu takip ve çatışmalarda tamamen askeri taktikler uygulanır. Tutukevinin dış korumasını yapan erin tüfeği ile bir zarara yol açması halinde idarenin sorumluluğu onun askeri eğitimi ile ilgili değerlendirmeleri gerektirir. İşte jandarma teşkilatının kuruluşu, düzenlenişi ve işleyişindeki bu askeri özellikler, bu hizmetin yürütülmesi sırasındaki idari eylemlerden doğan zararlarda idari eylemin yöneldiği kişinin de asker kişi olması halinde büsbütün özellik taşır hale gelmektedir. Artık idari eylem sadece idari eylemi yapan asker kişinin davranışları açısından değil, eylemin yöneldiği ve zarar verici sonuçlarını beden ve mal varlığı sahasında meydana getirdiği asker kişinin askeri kural ve gereklere göre göstermesi gereken davranışları açısından da değerlendirilecektir. Meydana gelen zararda eylemin yöneldiği asker kişinin veya diğer asker kişilerin askeri kural ve gereklere uymayan davranışlarının bir payı bulunup bulunmadığı tartışılacaktır. İşte bu yöndeki bir inceleme ve tartışma askerlik mesleğinin gerekleri açısından daha uzman olduğu kabul edilen Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde yapılmalıdır.

Bu genel açıklamadan sonra olaya dönüldüğünde, açılan davada olaya neden olan askeri araç şoförünün nasıl yetiştirildiği, askeri ehliyetname sahibi ise bu ehliyetnamenin uygunluğu, aracın durumu, periyodik bakımlarının zamanında yapılıp yapılmadığı, ne amaçla göreve gönderildiği, bu amacın kurallara uygunluğu, şoför erin genel trafik kuralları dışında trafikle ilgili askeri kurallara uyup uymadığı, yaralanıp sakat kalan erin olay içindeki durumunun ne olduğu, ne amaçla araçta bulunduğu, bu

bulunuşunun askeri kurallara uygun olup olmadığı gibi bir çok konunun araştırılıp değerlendirilmesi yapıldıktan sonra idarenin sorumluluğu ve bu sorumluluğun hangi sorumluluk kuram ve ilkesine dayanacağı belirlenecektir. Bu belirlemenin askerlik mesleğinin özellikleri de dikkate alınarak yapılacak bir belirleme olduğu, idari eylemler açısından Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin kuruluş nedenlerinin ve dolayısıyla görev sahasının bu gerekçe ile açıklanabileceği, Anayasa'nın 157. ve 1602 sayılı Kanunun 20. maddesinde yer alan Yüksek İdare Mahkemesi'nin görev sahası ile ilgili idari eylemin "asker kişileri ilgilendirme" ve "askeri hizmete ilişkin olma" ölçütlerine bu yönde anlam verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Açıklanan nedenlerle askeri hizmet sırasında asker kişinin askeri araçla yaptığı kaza sonucu diğer bir asker kişiye verdiği zarara ilişkin tazminat davasının Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde görülmesi gerekmektedir.

Bu görüşe, Rüştü ALTAY esas bakımından, Hüseyin ÖRMECİ ile Erol ÇIRAKMAN ise gerekçe yönünden katılmamışlardır.

SONUÇ : Anlaşmazlığın, niteliğine göre ASKERİ YÜKSEK İDARE MAHKEMESİ'nde görülmesi gerektiğine, bu nedenle Van İdare Mahkemesi'nin görevsizlik itirazının reddine ilişkin 18/10/1988 günlü 1987/282 esas sayılı kararın kaldırılmasına, Rüştü ALTAY'ın karşıoyu ve gerekçede Erol ÇIRAKMAN ile Hüseyin ÖRMECİ'nin KARŞI OYLARI ve OYÇOKLUĞU ile 13/2/1989 gününde KESİN OLARAK karar verildi.

KARŞI OY

Jandarma erinin erzak temini ve araca antifiriz koydurması görevi askeri bir görev olmayıp jandarmanın mülki ve idari görevlerine girdiğinden davanın görüm ve çözüm yerinin idari yargı olduğu görüşü ile çoğunluk kararına katılmıyorum.

Üye

Rüştü ALTAY

KARŞI OY

Anayasa'nın 157. maddesinde "Askeri Yüksek İdare Mahkemesi askeri olmayan makamlarca tesis edilmiş olsa bile,asker kişileri ilgilendiren ve askeri hizmete ilişkin idari işlem ve eylemlerden doğan uyuşmazlıkların yargı denetimini yapan ilk ve son derece mahkemesidir.""denilmektedir. Bu hüküm 1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanununun mahkemenin görevini belirleyen 2568 sayılı Kanunla değişik 20. maddesinde tekrarlanmıştır.

Askerlik görevini jandarma eri olarak yapmakta iken ve görevli bulunduğu sırada geçirdiği bir kaza sonucunda sakatlanan ve bu nedenle tazminat talep eden davacının "asker kişi" olduğunda kuşku yoktur. 211 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanununun 1. maddesindeki açık hükümle de belirtildiği üzere, Jandarma Kuvveti Türk Silahlı Kuvvetlerine dahildir. Bu kuvvet mensupları da diğer asker kişiler gibi, kanunlara, nizamlara ve amirlere mutlak bir itaat gerektiren disiplin içinde askerlik görevi yaparlar. Askerlik mükellefiyeti altındaki kişinin verilen emir ve görevin yerine getirilmesi sırasındaki işinin "askeri hizmete ilişkin" olduğunun kabulü gerekir. Jandarma, mülki ve adli görevlerini de, askeri disiplin içinde emir ve talimatlara göre yerine getirmek zorunda bulunduğuna göre, bu tür faaliyetleri askerlik hizmeti dışında değerlendirilemez. Bu görevlerin askerliğin "Türk Vatanının, İstiklal ve Cumhuriyetini korumak" olan esas hizmet amacının dışında düşünülmesi, 211 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanununun yapısı ve muhtevası itibariyle mümkün değildir.

Bu nedenle jandarma erinin görevi sırasında meydana gelen kaza nedeniyle uğradığı zararın tazmini istemiyle açtığı davayı görmeye yetkili yargı yerinin tayininde, zararın meydana geldiği sıradaki görevinin hangi konuda olduğunun araştırılmasına gerek bulunmadığı görüşüyle kararın gerekçesine karşıyız.

Üye Üye

Hüseyin ÖRMECİ Erol ÇIRAKMAN